

למימסד היהודי-אמריקאי יש די השפעה כדי להתניק פה את קולו הדל, והעלוב ממילא, של מחנה-השלום. עד כמה שהם יכולים. אני יודע שאם אני מפרסם מאמר ב" ניו יורק טיימס, שהוא חזרה מדוייקת על מה שאני כותב שבוע-שבוע בידעות אחרונות, או אומרים לי: "זה בסדר שאתה אומר את זה בישראל, אבל כשאתה אומר את זה בחוץ-לארץ, אתה מחבל בהסברה הישראלית. כי להסברה הישראלית יש קול אחד, ואתה מדבר בקול אחר."

האם זה לא היה צריך להוכיח את מחנה-השלום הקטן והדל בישראל למסקנה הפוכה בדיוק: לאחד את כל הכוחות? אחרי הכל, אם אתה מצרף יחד את כל יכולתו וכישי רונותיו של המחנה הזה בשטח ההסברה והי ארגון הפוליטי — כולו יחד הוא לא-יכליכך קטן ולא-יכליכך רב?

הוא לא קטן, והוא אפילו לא חסר-משמעות. אני חושב שמבחינה אינטלקטואלית, למשל, מבחינה תבטאות ישראלית...

לכל עם, לכל חברה, יש תבטאות: בארכיטקטורה, בשירה, בדראמה, בכל יצירה שהיא. אם תיקח את היצירה הישראלית, אני חושב שישא הביטוי שלה הוא דווקא במחנה-השלום! אני חושב שדושי, וקישון, ומשה שמיר, שייכים למיעוט של היצירה הישראלית, ורוב היצירה הישראלית המשמעותית הוא דווקא במחנה-השלום. אם תיקח את התיאטרון, והסיפורת והאמנות של עשר חמש עשרה השנים האחרונות, הם כמעט נכס בילעדי של מחנה-השלום. זהו, בעצם, קולה האמיתי של החברה הישראלית, וזהו קול העתיד.

גם באמריקה, לפני גמר מלחמת ויאט-נאם, הקול האמיתי של אמריקה — אף-על-פי שבמישאלים זה לא הוכח — היה הקול של מחנה-השלום. כי הקול של התרבות, והיצירה והאינטלקט האמריקאי, היה הקול של מחנה-השלום האמריקאי. אותו דבר היה בצרפת לפני גמר השלום האמריקאי.



"רובינון קרוזו הוא ספר פוליטי..."

מזא — בעוד שמחנה-השלום אינו רק מפוגג כמו הימין, ואינו רק שופע שינאות אישיות כמו הימין, אלא שאינו מפוגג גם להתלכד ולפעול ביחד?

יש לי על זה תיאוריה, ויש לי על זה גם הסבר לא-תיאורטי.

התיאוריה שלי אומרת שככל שהשילטון הוא בהישג הירד והעין זנראה ריאלי, כך הוא גורם לאיחוד. ככל שהשילטון נראה רחוק — כך מתפלגים יותר. כל אידאה שחושבת את עצמה כבלתי-קרובה לשילטון בעתיד הקרוב, בה כל אדם מתפצל לעשר מיסלגות. ככל שהשילטון נראה דבר ריאלי — מתאחדים.

זאת, לדעתי, תיאוריה סוציולוגית נכונה. אבל בהקשר הישראלי אני חושב שהסיבה העיקרית לתופעה היא הקשר בינינו לבין אמריקה, ובייחוד בינינו לבין המימסד היהודי-אמריקאי.

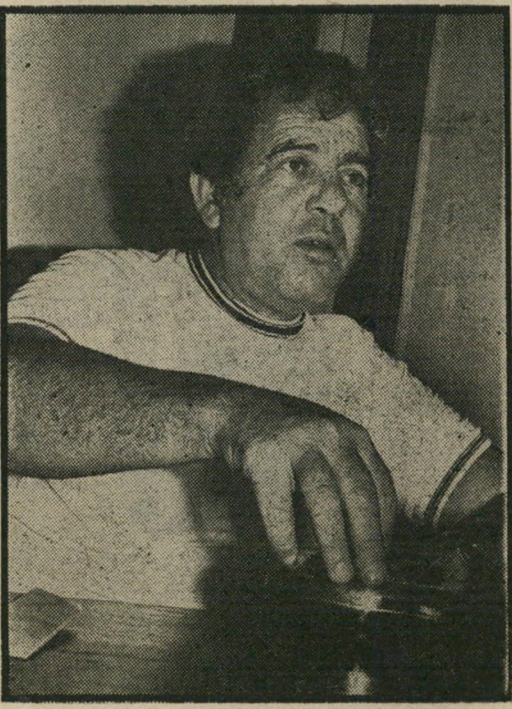
אני חושב שהמימסד היהודי-אמריקאי הוא הגורם המנוון והמשחית את החיים הפוליטיים בישראל. אני חושב שהמימסד היהודי-אמריקאי מוכן להילחם על ארץ-ישראל שלמה עד אחרון הישראלים.

יש ליהודים האמריקאים, ובמיוחד למימסד שם, מחלה. המחלה שלהם הגיעה, לדעתם, לידי פיתרון, במלחמת ששת-הימים, וזו נתן להם דבר שלא היה להם פעם, והם על הדבר הזה לא יותרו.

הם רוצים את ארץ-ישראל הגדולה, הסופר-גדולה. הם לוחמים בעד העולם החופשי יותר מאשר העולם החופשי לוחם בעד עצמו, הם לוחמים נגד הקומוניזם יותר מאשר לוחמים נגד הניאזים האמריקאיים נגד הקומוניזם. היהודים באמריקה, במיוחד המימסד היהודי, בטוחים שישראל צריכה להיות חודרת-הגבול של מלחמת העולם החופשי נגד העולם הקומוניסטי.

זה דבר שחוזר-הצינות לא חלמו עליו, ושנאחזו, כשהקמנו את המדינה, לא חלמנו עליו. אנחנו חלמנו להקים פה מדינה שבה אנחנו נחיה בישר ובעצמאות. לא קיבלנו על עצמנו שום תפקיד טובת אמריקה כשהקמנו את המדינה. לא כך חושבים היהודים האמריקאים.

אך זה משפיע, לדעתך, על אייכותו של מחנה-השלום בישראל להתאחד ולפעול?



"הניצים מיעוט, מחנה-השלום רוב!"

שנדרמה להם שהמצב בדיוק הפוך, שהשמאל שולט בכלי-התיקשורת, שהתכנסותם רוכצים במלוויה ובדיון, שיש להם שם בימיו מעבר לכל פרופרנציה.

אך אתה מסביר את הדבר המוזר הזה שאתה, באדם הכא מן החוץ, מתרשם שמחנה-השלום לא קיים במלוויה ובדיון ככל, בעוד שבארץ, בעיתונייה-ערב ובמקומות אחרים, אומרים בדיוק את הדבר ההפוך?

אתן לך דוגמה גסה. נגיד שמרכיבים תזמורת כלי-נשיפה, תזמורת של חיות. מאה חמורים תוקעים בחצוצרות של חמורים. בא איזה דמוקרט, ואומר: "אתה יודע מה, בין מאה החמורים נכניס גם זברה אחת. אומנם, יש לה פסים והיא לא דומה לחמור, אבל יכול להיות שגם היא יודעת לתקוע בחצוצרה."

זה כבר נראה מאד דמוקרטי. עכשיו, אם יש שתי זברות בתוך מאה חמורים, או אומרים: "הזברות השתלטו עלינו." אין דבר יותר בולט בתזמורת של חמורים משתי זברות.

התחלנו לדבר על מחנה-השלום. מהי התרשמותך ממחנה-השלום, כשאתה בא אחרי כמה חודשים מחוץ-לארץ, מבחינת מצבו, התיבטאותו, יכולתו, השפעתו בישראל?

אני אחלק את זה לשניים.

קודם כל, אני רוצה להביע צער ותמיהה, ויותר צער מאשר תמיהה, על כל שקולו של מחנה-השלום בישראל לא ידוע בחוץ-לארץ. זה דבר מסוכן לישראל. בחוץ-לארץ כולם בטוחים שישראל מדברת רק בקול אחד, הקול הרישמי שלה, ולא יודעים בכלל שבישראל יש גם קול אחר.

הסיבה לכך היא שלכל אורח רשמי-מעה, מסופר ומעלה או ומטה, שבא לישראל, מראים בארץ אריוק את הניצים.

אני חושב שקישון, דוש ומשה שמיר שייכים למיעוט של היצירה הישראלית

את היצירה הישראלית אבטאים חנוך לוין, יהושע סובול, יאיר גרבוז רבי לביא, מונדי ועמוס עוז

מלחמת אלג'יריה. כשההגול אמר "גם סארטר זה צרפת", הוא הגויס. כי זה לא "גם סארטר זה צרפת". הוא התכוון לומר "גם הריגול זה צרפת". כי סארטר זה באמת צרפת. זהו הקול האינטלקטואלי של המסורת התרבותית הצרפתית. הריגול היה דבר חולף במסורת הצרפתית, לא סארטר. הריגול הבין את זה, כי הוא לא היה טיפש.

אותו דבר היה באמריקה, ואותו דבר גם פה. זה שמחנה-השלום פה לא מבין את החשיבות שלו ואת הכוח שלו, ולא מבין שאילו היה מתאחד היה נשמע לא רק כאינטלקט של החברה הישראלית, אלא באמת כרוח החיה שלה — זה בעיני מחל של מחנה-השלום.

איך סבור שזה מבטא, איכשהו, גם חוסר ביטחון-עצמי, אולי חוסר שיוכנוע פנימי עמוק של חלקים גדולים במחנה-השלום? שי הוא בעצם מתכבד בפני הניצים, שנדרמה לו, כי הניצים מבטאים את המדינה יותר מאשר הוא? שהוא עצמו מתחיל להרגיש את עצמו יוצאידוסן במדינה?

מחנה-השלום הוא, באמת, צגת קורבן של שטיפת-המוח הנגדית, ונדרמה לו לפעמים שהוא מיעוט מתנשא, ושהוא מיעוט שצועק. הוא לא מיעוט — והוא לא-יכליכך צועק. האמת היא שמבחינה סטטיסטית, הניצים צועקים יותר. אבל הניצים הם מיעוט, ומחנה-השלום הוא הרוב. והם רוב דומם, בעיני הניצים הם מיעוט צועק. זה מאד מעניין, שמבחינת יחסיה-הציבורי ושטיפת-המוח נראית לעיני הציבור תמונה הפוכה. אני מאמין שפעם התמונה תתברר. לצערי, אני מאמין שהתמונה לא תתברר לפני שתבוא כפייה מבחוץ, אבל זה סיפור אחר.

ברשותך, נעבור לשטח הסיפורות. אתה, בראשית הדברים, התבטאת כאילו בזויר זול על הרמה התרבותית של היצירה הישראית. האם אתה באמת מתייחס אליה ב" זיקזוק?

אל היצירה הישראלית אינני מתייחס בזלזול. אני חרשב שיש לנו היום כמה אמנים חשובים, וכמה סופרים חשובים, וכמה יוצרי-דראמה חשובים ובמאים. איננו נופי לים היום, ביצירה התרבותית, מכל ארץ תרבותית ערה בעולם, שיש בה חיי-תרבות.

איטדיה, צרפת, גרמניה?

כן, אני כולל את כל אלה. איננו נופלים מהם. ופרופור-צינגלית, באשוואה למיספר האוכלוסים ומיספר בעלי ה-

כל שליח שנשלח מישראל החוצה, להסביר אותה, גם הוא שייך רק למימסד הרישמי או לניצים. כך שמחנה-השלום בכלל לא ידוע בחוץ-לארץ, ולא ניתנת לו אפשרות לבוא במגע עם אנשים הקובעים את המדיניות בחוץ-לארץ.

כל קובעי המדיניות לא יודעים שיש בארץ קול ישראלי אחר וחשוב, שמוכן לפשרה עם העולם הערבי, שמוכן להסדר כולל, שמוכן אפילו ללכת לדגבה על סיס 242 ו-338. לא יודעים את זה.

מיוצגת על-ידי משה דיין — אני אומר בפירוש משה דיין, אף-על-פי שהוא לא חבר-הממשלה היום — ואבא אבן, שהוא גס-כין לא חבר-הממשלה, ורבין, שהוא כן חבר-הממשלה, אפילו נדמה לי שהוא ראש-הממשלה. לא יודעים שיש פה קול אחר.

אבל, בצד התמיהה והצער האלה, אני רוצה להגיד משהו גם על מחנה-השלום הישראלי. הוא אשם בזה לא במעט. מחנה-השלום הישראלי לא ידע להתעלות מעל חשבונות קטנוניים, כיתתיים, אישיים, ולהעלות את האינ-טרס הישראלי לראש סדר-העדיפויות. לא חשוב מה שי חשוב לפלג זה או לסיעה זו, לכל פלג ולכל סיעה יש מסורת, יש ביולוגיה, יש זואולוגיה ויש ארכיאלוגיה. לכל סלג יש לכן, גם דרישות משלו, ואורח-חיים משלו.

אבל בכל זאת, אינטרס של עם ישראל של העם היושב בציון ושל מדינת-ישראל, צריכים להיות הדבר הראשון-במעלה, ומחנה-השלום לא התעלה בזה. אני אפילו לא רוצה לנקוב בשמות, ולא להאשים פלג זה או אחר. בעיני, כל הפלגים אשמים, כל פלג לפי גודלו ולפי חשיבותו.

כנראה, ככל שהסלג הוא אפילו גדול יותר, או באותו רגע נראה כי שהוא חשוב יותר, כך הוא מרחיק יותר את הפלגים האחרים מהאפשרות להשתתף ביחד בחזית-שלום רחבה, שתישמע גם בעולם הגדול ובעיקר בעולם הערבי. חשוב מאד שגם הערבים יידעו שיש ישראל שמדברת בשפה אחרת, ואם הערבים אינם יודעים זאת, גם זה באשמת מחנה-השלום הישראלי, שהוא בעצם לא קטן — אבל מפורד ומפולג.

נשאלת שאלה, שבוודאי חשבת עליה לא מעט. אך אתה מסביר את העובדה שהי ימיו, שהוא מפוגג לא פחות מהשמאל, שבו יש המון פלגים ושינאות אישיות מפורסמות, שי בימעט אין בו שני מנהיגים המסוגלים לדבר זה עם זה בדבר איש עם רעהו, שבו הכל משמיצים זה את זה בפומבי ובצורה גסה — אך אתה מסביר שהימיו הזה ככלי-זאת מסוי גל לפעול כגוף אחד, שחשפעתו במדינה היא ממוקדת, שכל כוחו בא לידי ביטוי פוליטי